

FYLKESMANNEN
I ROGALAND

TAUSHETSPLIKT – OPPLYSNINGSRETT - PLIKT

xx.xx.20xx

Taushetsplikt - opplysningsrett - opplysningsplikt - meldeplikter

Taushetsplikt

- Taushetsplikt – som regel tre hovedparter
  1. Den som betror seg eller gir opplysninger
  2. Den som mottar opplysninger
  3. Den som det er spørsmål om gi opplysninger til (tredjemann)

Tre begreper

- Taushetsplikt
- Opplysningsplikt
- Opplysningsrett

Hvorfor taushetsplikt?

- Verne om individets integritet og selvbestemmelsesrett når det gjelder sensitive personopplysninger/noens personlige forhold
- Sikre at befolkningen har tillit til hjelpeapparatet og ønsker hjelp og bistand – uten å måtte frykte uønskede konsekvenser
- Lovpålagt plikt – og en pasientrettighet

HPL § 21

§ 21. *Hovedregel om taushetsplikt*

*Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i **egenskap** av å være helsepersonell.*

(Dom i hva som ligger i ”i egenskap av”)

Ikke bare en plikt til å tie, men også plikt til å sørge for at andre får tilegnet seg opplysninger

HR - dom

- I en avgjørelse fra Høyesterett i 2013 ble det lagt til grunn at aktivitetsplikten innebar at legen ikke bare kunne, men skulle fjerne pasientens DNA-spor fra en pose med narkotika før den ble overlevert til politiet, jf. Rt. 2013 s. 1442 (HR-2013-2333-A). Legen hadde for å overholde sin taushetsplikt gnidd posen mellom hendene. Objektivt sett innebar dette en overtredelse av straffeloven **§ 160** første ledd om bevisforspillelse. Høyesterett kom til at han hadde handlet for å ivareta taushetsplikten slik at fjerning av DNA hadde et lovlig formål

Profesjonstaushetsplikt – forvaltningsmessig taushetsplikt

- De viktigste lovbestemmelsene er:
- **Helsepersonelloven § 21**
- Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.
- **Forvaltningsloven § 13 første ledd nr 1**
- Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om: 1)
- noens personlige forhold,
- Hva gjelder og hvor ? Egne bestemmelser i særlovgivning

Brudd på taushetsplikt

Hvilke konsekvenser får brudd på taushetsplikt?

- Tillitsbrudd
- Brudd på samarbeidsrelasjon
- Arbeidsrettslige konsekvenser (brudd på tjenesteplikter)
- Administrative reaksjoner (fra tilsynsmyndigheten)
- Kan medføre straffansvar, jf for eksempel straffeloven § 209 og lov om helsepersonell § 67

Arbeidsgiver har også ansvar

- Ivaretaking av taushetsplikt er både et personlig ansvar for den enkelte medarbeider og et overordnet (system)ansvar for arbeidsgiver/virksomheten
- Arbeidsgiver skal sørge for
  - nødvendig opplæring av og informasjon til medarbeiderne
  - sikre datasystemer, låsbare arkivskap o.l.
  - klare rutiner/prosedyrer som er kjent og implementert i virksomheten, herunder hvem som har ansvar for formidling av taushetsbelagte opplysninger til andre

Unntak fra taushetsplikt – Samtykke til formidling av opplysninger hpl § 22

Vilkår for gyldig samtykke:

- **Informert**
Formålet med formidling av opplysninger til andre og hvilke opplysninger dette gjelder
- **Frivillig**
Etter moden overveielse og med full oversikt over konsekvensene – ikke under trusler om ”ris bak speilet”
- **Antatt (presumert) samtykke**
- Jf. Prl § 3-3 (forholdene tilsier det) § 4-6

Helsepersonelloven § 21a

- Det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte opplysninger som nevnt i § 21 uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten, administrasjon av slik hjelp eller har særskilt hjemmel i lov eller forskrift.

Taushetsplikt

Du er legevaktlege og blir oppsøkt av 22 år gammel mann som er oppkuttet etter utforkjøring. Han er tydelig beruset og meget urolig under behandlingen. Akkurat når du er ferdig med sutureringen ringer politiet og vil ha opplysninger.

- Hva sier du ?

Pasienten er ferdigbehandlet - du advarer ham mot å kjøre bil. 10 min. senere ser du at pasienten kjører i egen bil fra legevakten.

- Hva gjør du?

Taushetsplikten

Som kiropraktor får du en dag en pasient som er henvist fra lege. Han har noen symptomer som ikke passer med det som står på henvisningen, både smerteangivelsen og forklaringen på hendelsesforløpet og traumet passer ikke med det kliniske bildet. Du blir ganske forundret og usikker og spør pasienten mye grundigere om hva dette er. Etter ganske lang samtale kommer det fram at denne personen er ettersøkt av politiet etter en politirazzia uken i forveien i forbindelse med omsetning av narkotika og han er mistenkt for drap. Han hoppet ned fra andre etasje under avhør og har etterpå blitt banket opp av sine venner/oppdragsgivere. Med disse opplysningene stemmer det kliniske bildet bedre.

Han truer deg til å tie med alt du har fått vite.

Hva gjør du med det du har fått vite? Hva skriver du i journalen?
Kan du melde fra til politi? Legen som henviste? Hva med trusselen?

HPL § 23

§ 23. Begrensninger i taushetsplikten

- Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for:
  1. at opplysninger gis den som fra før er kjent med opplysningene,
  2. at opplysninger gis når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold,
  3. at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt,
  4. at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre,
  5. at opplysninger gis videre når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet eller
  6. at opplysningene gis videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.
- **(kjennelse – Nokas +++ (sak fra SUS - mishandling))**

Taushetsplikt

Jente, 6 år, oppsøker et helsesenter på grunn av feber. Mor er kjent rusmisbruker og har tidvis vært psykisk syk. Lege og sykepleier og fysioterapeut diskuterer denne hendelsen i lunsjpausen. Alle kjenner familien og føler at barnet kanskje lider overlast og kopler inn barnevernet.

- Er dette brudd på taushetsplikten ?
- Hvilke vilkår gjelder for at opplysninger skal kunne gis til barnevernet?

HPL § 25

§ 25. Opplysninger til samarbeidende personell

- Med mindre pasienten **motsetter** seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell når dette er **nødvendig** for å kunne gi forsvarlig helsehjelp. For elektronisk tilgang til helseopplysninger på tvers av virksomheter gjelder helseregisterloven § 13 tredje og fjerde ledd.
- Taushetsplikt etter § 21 er heller ikke til hinder for at personell som bistår med elektronisk bearbeiding av opplysningene, eller som bistår med service og vedlikehold av utstyr, får tilgang til opplysninger når slik bistand er nødvendig for å oppfylle lovbestemte krav til dokumentasjon.
- Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å ivareta behovene til **pasientens barn**, jf. helsepersonelloven § 10 a.
- Personell som nevnt i første, andre og tredje ledd har samme taushetsplikt som helsepersonell. (90)

Opplysningsplikt

- § 31. *Opplysninger til nødetater*
- Helsepersonell skal varsle politi og brannvesen dersom dette er nødvendig for å **avverge** alvorlig skade på person eller eiendom
- Gjelder kun for å avverge alvorlig skade
- Normalt tilstrekkelige med skadested og skadesituasjon
- Bestemmelsen innebærer ingen plikt til å gi informasjon til politiet/brannvesen etter at situasjonen er over, for eksempel bistå politiet med å oppklare vinningsforbrytelse

Opplysningsplikt – helsepersonelloven § 33

§ 33. *Opplysninger til barneverntjenesten*

Den som yter helsehjelp, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt etter § 21 skal helsepersonell av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten **når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet** eller det **foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt**, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11 og § 4-12. Det samme gjelder **når et barn har vist vedvarende og alvorlige atferdsvansker**, jf. nevnte lov § 4-24.

Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, skal helsepersonell gi slike opplysninger.

I helseinstitusjoner skal det utpekes en person som skal ha ansvaret for utleveringen av slike opplysninger.

Opplysningsplikt – helsepersonelloven § 32

§ 32. *Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten*

- Den som yter helsehjelp, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og skal av eget tiltak gi den kommunale helse- og omsorgstjenesten opplysninger om slike forhold etter å ha innhentet samtykke fra pasienten, eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt etter § 21.
- **Uten hinder av taushetsplikt** etter § 21 skal helsepersonell av eget tiltak gi opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av den kommunale helse- og omsorgstjenesteloven, skal helsepersonell gi slike opplysninger.
- I helseinstitusjoner skal det utpekes en person som skal ha ansvaret for utleveringen av slike opplysninger.

Meldeplikt

Kap 7 i HPL (§ 35- § 38)

- § 35. Melding om fødsler
- § 36. Melding om dødsfall
- § 37. Melding til helseregistre m.v.
- (§ 38. Melding om betydelig personskade –ikke trådt i kraft)

Se også:

- § 17. *Opplysninger om forhold som kan medføre fare for pasienter*
- § 18. Melding om helsepersonells virksomhet
- § 19. Melding til arbeidsgiver om bierverv og andre engasjement i annen virksomhet

Avgjørelse i Helsetilsynet – urettmessig tilegnelse av pasientopplysninger

- Overlege på sjukehus gjorde oppslag på pasient som han ikke hadde en behandlingsmessig eller faglig grunn til. Grunnen til oppslaget var at han ønsket at han bla. ønsket å vite hvor pasienten bodde. Legen erkjenner det inntrufne og beklager dette. Påstand om at han har formidlet pasientopplysninger videre til pasienten sin kjæreste. Helsetilsynet fant ikke dette bevist.
- Pliktbrudd?
- Reaksjon fra Helsetilsynet?
- Saken er fra før § 21a ble vedtatt
- Saken er lagt ut på Helsetilsynet sin hjemmeside

Avgjørelse fra Helsetilsynet – brudd på opplysningsplikten til politiet og barnevernet

- Saken gjaldt lege på sjukehus som hadde fått i formasjon fra pasient om overgrep han hadde begått mot mindreårig niece (seks års periode)
- Uttalt ved flere konsultasjoner, men gav uttrykk for å ha sluttet med overgrepene
- Pliktbrudd?
- Hvilken reaksjon?

Saken ligger på Helsetilsynet sin hjemmeside

Avgjørelse fra Helsetilsynet overlevert epikrise til politiet

- Politiet ba om epikrise på en konkret pasient og legen oversendte denne. Pasienten klaget. Det var ikke gitt samtykke.
- Legen beklager og vil skjerpe inn rutiner
- Ikke tvil om brudd på § 21
- Reaksjon fra Helsetilsynet – ikke advarsel
- Helsetilsynet fant at vilkårene for advarsel var oppfylt, men finner etter en konkret vurdering det **ikke nødvendig å gi advarsel**.
- Fordi:
  - Har erkjent forholdet
  - Enkeltstående hendelse
  - Helsetjenesten må til en viss grad forvente at politiet ikke ber om taushetsbelagt informasjon uten rettslig grunnlag

